

Prijedlog udruge B.a.B.e. za

ZAKONSKO UREĐENJE PORNOGRAFIJE BEZ PRISTANKA

kao zaključak multisektorske rasprave održane
14. travnja 2021.

Prijedlog za uvrštavanjem u Kazneni zakon posebnog kaznenog djela koje bi predviđalo sankcioniranje počinitelja i zaštitu žrtava tzv. osvetničke pornografije, pornografije bez pristanka odnosno nedozvoljene uporabe podataka seksualnog sadržaja

Udruga B.a.B.e. je organizacija osnovana 1994. godine, prepoznata u javnosti po beskompromisnoj borbi za poštivanje ljudskih prava na jednakim osnovama za sve građanke/e i zalaganju za rodnu ravnopravnost.

Dana 14. travnja 2021. održala je multisektorsku raspravu pod naslovom 'Online nasilje prema ženama: zakonsko uređenje pornografije bez pristanka' u kojoj je sudjelovalo ukupno 40 sudionika/ica, stručnjaka iz područja prava, psihologije, sociologije, informacijskih i komunikacijskih tehnologija, predstavnika izvršne vlasti, državnih tijela, regulatornih agencija, sudbene vlasti i policije te udruga civilnog društva.

Zaključak rasprave, da je u Republici Hrvatskoj potrebno definirati pornografiju bez pristanka kao kazneno djelo, podržalo je 26 od 27 ispitanika/ica uz 1 suzdržan glas.

Rasprava je provedena u sklopu projekta SURF and SOUND usmjerenog prema suzbijanju online nasilja prema ženama, koji udruga B.a.B.e. provodi u partnerstvu sa Agencijom za elektroničke medije. 80% projekta financira se iz programa Rights, Equality and Citizenship Europske unije(2014-2020).

Osvetnička pornografija kao širi pojam obuhvaća društveni fenomen koji prima velike razmjere, dok s druge strane podrazumijeva radnje pojedinaca koje obuhvaćaju objavljivanje privatnih fotografija ili video snimaka intimnog sadržaja, bivše partnerice (ili partnera) nakon prekida emocionalnih veza. Pornografiji bez pristanka najčešće prethodi dobrovoljno dijeljenje intimnih fotografija između partnera u vrijeme kada emocionalna veza funkcionira, ali isključivo s namjerom da intimni sadržaji budu i tada i zauvijek namijenjeni upravo tadašnjem partneru i s povjerenjem da se takvi sadržaji nikada u budućnosti neće zloupotrijebiti.

Pojam osvetničke pornografije, iako se isti najčešće veže uz odnos bivših partnera, treba pojasniti i u širem kontekstu te naglasiti da počinitelj ne treba nužno biti bivši partner imajući u vidu da videosnimke i fotografije mogu nastati i bez znanja žrtve, snimanjem u intimnim situacijama, prilikom spolnog zlostavljanja žene, u vrijeme kada je žrtva bila pod utjecajem alkohola ili droga, hakiranjem uređaja žrtve iz kojih se mogu preuzeti foto i video materijali koji nisu bili namijenjeni za slanje, ali i korištenjem umjetne inteligencije, dakle bez ikakve prethodne radnje žrtve u realitetu dakle, eksplicitnim slikama i snimkama kojima se manipulira uz pomoć softvera (photoshop, deepfake) u kojem slučaju će se raditi o objavljivanju virtualne pornografije bez pristanka koja ima jednako devastirajuće učinke kao i objavljivanje stvarnih snimaka. Iz navedenog slijedi da žrtva osvetničke pornografije može biti svaka ženska (muška) osoba, bez obzira na svoje seksualno ponašanje i eventualnu povijest partnerskih veza. Neovisno o tome kako su materijali nastali, svim situacijama je zajedničko da se isti javno objavljuju i dijele bez pristanka prikazane osobe. Što se tiče počinitelja, isti tipično djeluje s namjerom da osramoti, ponizi, zastraši, ucijeni, iznudi novac od žrtve i dr.

Vezano uz prikladnost termina „osvetnička pornografija“, smatramo potrebnim napomenuti da je na zakonodavcu kako će odrediti ovaj pojam te kako će ga u slučaju uvođenja inkriminacije u katalog kaznenih djela Kaznenog zakona, opisati, međutim ukazujemo ne neke od termina koji se koriste: pornografija bez pristanka, zlouporaba slikovnih i video podataka seksualnog sadržaja, nedozvoljena uporaba podataka seksualnog sadržaja.

Do osvetničke pornografije tipično dolazi iz razloga što se bivši partner želi osvetiti zbog prekida veze što kod žrtve dovodi do osjećaja straha, srama, uznemirenosti i drugih negativnih emocija, čije posljedice mogu biti toliko dalekosežne da kod žrtve mogu prouzročiti dugotrajnu patnju koja je u nekim do sada poznatim slučajevima rezultirala i samoubojstvom žrtve. Povrh toga, slike i videozapisi mogu nanijeti i štetu u području rada i obrazovanja koja se može manifestirati gubitkom zaposlenja jer žrtve zbog pritiska i osude okoline vrlo često napuštaju dotadašnju životnu sredinu, posao ili školu što u konačnici ima dalekosežne posljedice u području ekonomske neovisnosti i stjecanja obrazovanja. Iako fenomen kao takav nije nov, današnje mogućnosti diseminacije sadržaja putem interneta omogućuju korištenje sadržaja na način da isti u kratkom vremenu postaju „viralni“, odnosno dostupni nepreglednom broju osoba te otuda i širina razmjera devastirajućih učinaka na žrtve. Intimni videozapisi ili slike se vrlo često dijele na način da su udružene sa drugim osobnim podacima žrtve, uključujući ime i prezime, adresu stanovanja ili poslodavca, brojeve telefona, poveznice na profile društvenih mreža, adrese e-pošte i slično što žrtve čini dodatno izloženima i ranjivima. Žrtve pornografije bez pristanka su prema nekim istraživanjima u čak 90% slučajeva žene.

Osvetnička pornografija trenutno nije normirana kao zasebno kazneno djelo u Republici Hrvatskoj te se progon počinitelja prema dostupnim podacima najčešće poduzima prema članku 146. Kaznenog zakona koji se odnosi na nedozvoljenu uporabu osobnih podataka, međutim mišljenja smo da bi se zbog raširenosti pojavnosti ovakvog postupanja, a imajući u vidu težinu posljedica koje za žrtve nosi osvetnička pornografija, potrebu ukazivanja potencijalnim počiniteljima na društvenu neprihvatljivost pribjegavanja osvetničkoj pornografiji koja prema našem mišljenju predstavlja napad na spolnu slobodu žrtve, opisani fenomen trebalo podvesti pod posebno kazneno djelo u glavi Kaznenog zakona koja se odnosi na zaštitu spolne slobode.

Ne prejudicirajući na koji način će zakonodavac definirati pojam osvetničke pornografije, slobodni smo ukazati na primjere nekih država koje su opisano postupanje inkriminirale, te vjerujemo da neki od primjera mogu biti poticaj i inspiracija predlagatelju zakona, kao i hrvatskom zakonodavcu u inkriminiranju ovih, po našoj ocjeni iznimno društveno opasnih radnji:

Slovenija (članak 143 Kaznenog zakona): Tko javno objavi snimke ili poruke druge osobe sa seksualnim sadržajem bez pristanka te osobe i time ozbiljno ugrožava njezinu privatnost, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Francuska (Kazneni zakon): javno objavljivanje ili dijeljenje s trećom osobom bez pristanka bilo koje snimke ili dokumenta koji sadrži riječi ili slike seksualne prirode dobiven uz izričiti ili pretpostavljeni pristanak osobe snimanjem, fiksiranjem ili prijenosom, kaznit će se s kaznom zatvora do dvije godine i novčanom kaznom do 60.000 eura.

Italija („Codice rosso“, čl. 612) svatko tko snimi, ukrade, pošalje, donira, proda, objavi ili distribuira slike ili videosnimke osobe sa eksplicitnim seksualnim sadržajem koji se smatra privatnim, bez pristanka te osobe, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do šest godina i novčanom kaznom od 5,000 do 15,000 eura.

Australija, New South Wales (Kazneni zakon 190046. Odjeljci 91P i 91Q Kazneni zakon iz 1900.)

91P Snimanje intimne snimke bez pristanka

(1) Osoba koja s namjerom snimi intimnu sliku druge osobe

(a) bez pristanka te osobe i

(b) znajući da osoba nije pristala na snimku ili postupi s nehajem u pogledu toga je li osoba pristala na snimku,
kriv je za kazneno djelo.

Maksimalna kazna - 100 kaznenih jedinica ili zatvor u trajanju od 3 godine, ili oboje.

91Q Distribuiranje intimne snimke bez pristanka

(1) Osoba koja s namjerom distribuira intimnu snimku druge osobe

(a) bez pristanka te osobe i

(b) znajući da osoba nije pristala na raspodjelu ili postupi s nehajem u pogledu toga je li ta osoba pristala na raspodjelu,
kriv je za kazneno djelo.

Maksimalna kazna - 100 kaznenih jedinica ili zatvor u trajanju od 3 godine, ili oboje.

91R Prijetnja za snimanje ili distribuciju intimne snimke

(1) Osoba koja prijeti snimanjem intimne slike druge osobe

(a) bez pristanka druge osobe, i

(b) s namjerom da navede drugu osobu da se boji da će se prijetnja izvršiti,
kriv je za kazneno djelo.

Maksimalna kazna - 100 kaznenih jedinica ili zatvor u trajanju od 3 godine, ili oboje.

(2) Osoba koja prijeti distribucijom intimne slike druge osobe -

(a) bez pristanka druge osobe, i

(b) s namjerom da navede drugu osobu da se boji da će se prijetnja izvršiti,
kriv je za kazneno djelo.

Maksimalna kazna - 100 kaznenih jedinica ili zatvor u trajanju od 3 godine, ili oboje.

Potpisnice i potpisnici prijedloga:

Dajana Pul Bošnjaković, B.a.B.e.

Dean Šarčević, B.a.B.e.

Ines Bojić, odvjetnica

Maja Munivrana Vajda, pravnica, Katedra za kazneno pravo, Pravni fakultet u Zagrebu

Iva Čatipović, pravnica, SOS Rijeka - centar za nenasilje i ljudska prava

Zdravka Sadžakov, B.a.B.e.

Zvezdana Kuprešak, odvjetnica

Lucija Lisac, sutkinja, OS Velika Gorica

Blanka Čop, sociologinja

Renata Ivanović, novinarka, portal Reci.hr

Melita Bošnjak, diplomirana pravnica, Udruga za podršku žrtvama i svjedocima

Jelena Janković Udruga žena Vukovar

Sara Maksimović, mag. rodnih studija, B.a.B.e.

Petra Kontić, magistra sociologije, B.a.B.e. Budi aktivna. Budi emancipiran.

Milan Koštro, direktor, Panda komunikacije

Antonija Petričušić, docentica, Pravni fakultet u Zagrebu

Anita Matijević

Ranka Jeknić, sociologinja, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Branka lučić, dipl. iur., Županijski sud u Vukovaru

Robert Završki

Tomislav Ramljak, dipl. soc. radnik, Centar za nestalu i zlostavljanu djecu

S poštovanjem,

Zdravka Sadžakov,
koordinatorka udruge B.a.B.e.

Vrijednost projekta SURF and SOUND je 1.569.649.87 HRK, od čega se 80% financira iz programa Rights, Equality and Citizenship Europske unije(2014-2020). Sadržaj ovog prijedloga isključiva je odgovornost udruge B.a.B.e.